

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор навчально-наукового
інституту «Каразінський інститут
міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

« » серпня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
«Європейська та євроатлантична інтеграція»
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)
спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»
(шифр і назва)
освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова/ за вибором)
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2025/ 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

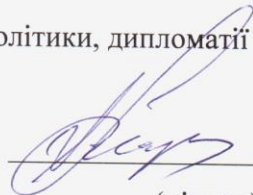
28. 08. 2025 року, протокол № 1

Розробник програми: СИЧОВА ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Програму схвалено на засіданні кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Протокол від 26 серпня 2025 року, № 1

Завідувач кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Анатолій ПАРФІНЕНКО

(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії»

Ганна ПАНАСЕНКО

(підпис)

Протокол від 27 серпня 2025 року, № 1

Голова методичної комісії ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Ганна ПАНАСЕНКО

(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Європейська та євроатлантична інтеграція» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії», підготовки бакалавра спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з двох розділів:

Розділ 1. Європейська інтеграція. Україна та Європейський Союз (теми 1-6).

Розділ 2. Євроатлантична інтеграція. Відносини Україна - НАТО (теми 7-11).

1.1. Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні у студентів системних знань із європейської та євроатлантичної інтеграції: з історії, принципів створення, етапів розвитку, механізмів функціонування Європейського Союзу (ЄС) та Північноатлантичного альянсу (НАТО); про значення інтеграційних процесів для національної безпеки України.

Завдання: у результаті вивчення дисципліни студенти (слухачі) мають уміти визначати вступ України до ЄС та НАТО як стратегічні напрями зовнішньополітичного курсу України, обґрунтовувати, що європейська та євроатлантична інтеграції є гарантію національної та міжнародної безпеки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- опанувати теоретичні засади та вивчити передумови європейської інтеграції;
- з'ясувати цілі, цінності, інституційний механізм функціонування Європейського Союзу;
- визначити значення для України та Європейського Союзу Угоди про асоціацію Україна – ЄС, статусу кандидата на вступ до ЄС
- вивчити мету створення та історію розвитку Північноатлантичного альянсу (НАТО);
- дослідити організаційну структуру, систему функціонування, напрями діяльності НАТО як системи колективної безпеки; історію відносин Україна – НАТО;
- формувати здатності до стратегічного мислення – визначати пріоритети в інтеграційних орієнтаціях українців з метою забезпечення демократичного розвитку та забезпечення національної безпеки.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
3-й	-
Лекції	
32 год.	-
Семінарські заняття	
16 год.	-
Самостійна робота	
42 год.	-
в т.ч. індивідуальні заняття	
-	-

1.6. Вивчення дисципліни передбачає формування наступних компетентностей:

Загальних компетентностей:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 16. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення- формування наступних спеціальних компетентностей:

- формування *спеціальних (фахових) компетентностей*:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК16. Здатність аналізувати внутрішні та зовнішні чинники розвитку регіональних спільнот (геополітичних, географічних, економічних, цивілізаційних та інших, регіональні угруповання, країни та регіони як суб'єкти міжнародних відносин та глобальної конкуренції.

СК17. Здатність здійснювати компаративний аналіз певного регіону (групи країн), враховуючи історичний, культурний, економічний, політичний розвиток

1.7. Заплановані програмні результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

РН08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

РН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні довідки.

РН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

РН 23. Розуміти події міжнародного життя, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах.

1.8. Пререквізити: вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з таких дисциплін, як: Історія міжнародних відносин, Економіка України, Міжнародне право, Міжнародні організації.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Європейська інтеграція. Україна та Європейський Союз

Тема 1. Теоретичні засади та передумови європейської інтеграції

Інтеграція та співробітництво. Об'єктивні та суб'єктивні передумови інтеграційних процесів. Розвиток інтеграційних процесів в контексті глобалізації. Взаємозалежність та інтеграція. Сутність та види інтеграції. Формальна та неформальна інтеграція. Дві основні моделі інтеграції великих спільнот: імперська та демократична.

Сутність інтеграції як складової частини міжнародних процесів. Витоки європейської цивілізації. Формування та трансформація європейської ідеї. Історія Європейської ідеї. Концепції європейської інтеграції. Цивілізаційні особливості Західної Європи, що пояснюють можливість інтеграції. Уявлення про Європу в працях давньогрецьких мислителів. Європейське Середньовіччя: ідеал християнської єдності та політичні реалії епохи. Генезис і трансформація основних теорій. Новий і новітній час: від гегемонії імперій до національного відродження. Теоретичні моделі європейської інтеграції.

Передумови європейської інтеграції (історичні, політико-правові, культурні, соціально-економічні).

Тема 2. Виникнення, розвиток, напрями європейської інтеграції.

Теоретичні та ідеологічні основи буття європейської інтеграції у повоєнний період. Передумови інтеграційних процесів в Європі після Другої світової війни. Промова У. Черчілля в Цюриху. Європейський рух і створення Ради Європи. Початок «холодної війни». Інтеграція як спосіб подолання конфліктності на європейському контенті. Основні теорії європейської інтеграції: негативна та позитивна інтеграція Я.Тінбергена, економічна інтеграція Б.Баласси, «нових форм інтеграції» Алі М.Ель-Аграа, розширення Євросоюзу П.Савони та Ж.Карло, «Європи регіонів» М.Кітінга, Дж.Логліна, Р.Хадсона, А.Вільямса, «теорія концентричних кіл», неофункціоналізму, інституціоналізму. Інтеграційні ініціативи та західноєвропейські організації у перше післявоєнне п'ятиріччя, їх внесок в об'єднавчі процеси. План Маршалла та початок європейської економічної інтеграції (Організація європейського економічного співробітництва, Європейський платіжний союз). Воєнно-політичної інтеграції (Західноєвропейський Союз). Меморандум Ж. Монне та Декларація Р. Шумана. Роль Франції у Європейському будівництві. Де Голль та його концепція «Європа вітчизн»

Етапи європейської інтеграції. Підсумки II світової війни та початок європейських інтеграційних процесів. Правове та інституційне становлення європейської інтеграції в 50 – 60 рр. XX століття. Створення ЄС та основні етапи його розвитку. Стадії європейської економічної інтеграції. Секторальна інтеграція в Європі. Паризька угода (1951) та створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС). Цілі та інститути ЄОВС. Римські угоди (1957) та створення Європейського економічного Союзу (ЄЕС) та Євроатому. Цілі та принципи європейської економічної інтеграції. Створення спільного ринку - основна мета економічної інтеграції в Європі. Свобода пересування товарів, робочої сили та людей, капіталів і послуг - умови створення спільного ринку. Політична криза спільноти та Брюссельський договір про інституційне злиття виконавчих органів ЄОВС, ЄЕС та Євроатома. Митний союз між країнами «шістки»

Європейська інтеграція в 60 – середина 80 рр. XX століття. Маастрихтська угода про створення ЄС (1991), Амстердамська, Ніщя угоди.

Поширення інтеграції на політичну сферу. Основні напрями узгодження спільної зовнішньої політики. Паризький саміт 1972 р. та проблеми політичної інтеграції. Декларація про створення європейського союзу (1981), Штутгартська декларація (1983), Єдиний європейський акт (1986) і розширення інтеграції та політичного співробітництва в Європі.

Активізація євроінтеграційних трансформацій. Маастрихтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Місце Західноєвропейського (ЗЄС) союзу в становленні системи єдиної європейської безпеки. Рішення Мадридської зустрічі (1995),

Брюссельської конференції (1997), Амстердамського саміту та формування нової архітектури європейської безпеки в контексті розширення НАТО. ЄС, ЗЄС і НАТО. Шенгенські домовленості та процесі європейської інтеграції.

Правове співробітництво (гармонізація правових систем країн-членів та внутрішньої політики). Співробітництво в сфері прав людини. ЄС на початку 21 століття. Трансформація інституційної моделі ЄС у контексті Лісабонської угоди про реформування ЄС (2007). Прийняття Конституції Європейського Союзу та криза її ратифікації. Лісабонський договір (2009 р.) та його значення для подальшого розвитку та розширення Європейського Союзу.

Сучасні позиції Євросоюзу в глобальній економіці. Країнові та наднаціональні порівняння в ЄС. Цілі та завдання ЄС. Порядок денний – 2000 (Agenda-2000) та програма дій 2000-2006. «Соціальний порядок денний 2005-2010 рр.». Лісабонська стратегія ЄС (2000-2010). Стратегія «Європа 2020». Стратегія ЄС щодо біорізноманіття до 2030 р. Брекзїт (2020): наслідки і перспективи.

Країни Центрально-Східної Європи та перспективи їх інтеграції в ЄС. Угоди про асоційоване членство з 10 країнами ЦСЄ. Копенгагенські критерії (1993). Суперечності процесу розширення ЄС на Схід та його вплив на регіональну та міжнародну систему та ЄС. Розвиток субрегіональної інтеграції в Європі в рамках Вишеградської групи, Карпатського Єврорегіону, Чорноморського економічного співробітництва, Середньоевропейської угоди про вільну торгівлю (CEFTA), Центральноєвропейської ініціативи.

Тема 3. Цілі, цінності, інституційний механізм функціонування Європейського Союзу

Європейська ідентичність як різновид колективної ідентичності. Рівні європейської ідентичності. Культура та цінності як основа європейської ідентичності. Європейськість. Дух - основа європейськості. Елементи європейської духовності: почуття реальності, раціоналізм та індивідуалізм, трансцендентність, автономія особистості, воля, право на вільний вибір, відповідальність, особиста гідність, ініціатива. Спільні політичні ідеали та цінності: свобода, толерантність, права людини, плюралізм, громадянське суспільство та ліберальна демократія, ринкова економіка. Лісабонська угода (2007), цілі та базові цінності Європейського Союзу: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, включно з правами меншин.

Принципи субсидіарності, співвідносності, компліментарності та пропорційності. Договірно-правова основа функціонування ЄС. Правова система ЄС: нормативні акти первинного і вторинного права ЄС, феномен м'якого права в ЄС (керівні принципи; послання; декларації; спільні стратегії, дії та позиції ЄС; “білі книги”; “зелені книги”). Основні принципи права ЄС: принцип верховенства права ЄС; принцип субсидіарності та пропорційності; принцип прямої дії; принцип відповідальності. Судовий перегляд правових актів ЄС.

Особливості політичної системи Європейського Союзу. Структура, повноваження та процедура формування Європейського парламенту. Інституційна система Європейського Союзу. Основні інституції: Європейська Рада; Рада Європейського Союзу; Європейський Парламент; Європейська Комісія (структура повноваження та принципи формування); Суд Європейського Союзу; Європейський центральний банк; Рахункова палата. Допоміжні інституції. Європейський економічний та соціальний комітет. Особливості формування та процедури прийняття бюджету ЄС. Комітет регіонів. Європейський центральний банк. Європейський Омбудсман. Європейський інвестиційний банк.

Принципи та процедури ухвалення політичних рішень. Принципи консенсусу, кваліфікованої більшості, «спільного рішення» як засади прийняття рішень. Переговори та консультації – основа європейських процедур у прийнятті рішень. Принцип «тіснішої співпраці» («еластичності») та принципи субсидіарності і пропорційності. Легітимність інститутів ЄС. Поліцентричність політико-адміністративної системи ЄС. Наднаціональність інститутів ЄС. Механізми європейської взаємодії.

Критерії вступу держав до ЄС. Етапи вступу. Процедура вступу. Національні програми підготовки до членства.

Тема 4. Європейській вибір України: історичний контекст

Давньоруська держава в європейській системі координат. Україна в європейській спільноті XIV-XVIII ст. Геополітичні зміни XIX-XX ст. і Україна. Історія відносин України і ЄС. Європа та українська національна ідея. Проекти самостійної України: європейський фактор. Європейський вибір України та його обумовленість. Європейська ідея в сучасній Україні.

Укладення угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (1994), прийняття Євросоюзом «Спільної позиції (щодо України)». Ідентичність України та процеси європейської інтеграції. Участь України у субрегіональних інтеграційних процесах, польсько-українське співробітництво як стимули європейського напрямку української інтеграції.

Спільна стратегія щодо України схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 р. Інституційний механізм адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Співробітництво в галузі освіти ЄС та України (Еразмус Мундус, Темпус, Жан Моне).

Закріплення курсу на вступ до ЄС в Конституції України.

Тема 5. Угода про асоціацію Україна – ЄС

Підхід ЄС до Угод про асоціацію. Законодавче забезпечення Угоди про асоціацію України з ЄС. Основні пріоритети діяльності органів виконавчої влади щодо створення передумов набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі та входження України до європейського політичного (в тому числі у сфері зовнішньої політики і політики безпеки), інформаційного, економічного і правового простору. Статус асоційованого члена ЄС як головний зовнішньополітичний пріоритет України у середньостроковому вимірі.

Переговори між Україною та Європейським Союзом стосовно укладення Угоди про асоціацію: труднощі переговорів (2007-2012 рр.). Підготовка до підписання Угоди про асоціацію (2008 – 2013 роки). Прийняття «Порядку денного асоціації Україна – ЄС» (2009 р.) Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. Україна в рамках проєкту «Східне партнерство». Проблема інтеграції України як чинник внутрішньополітичної боротьби. Причини відмови від підписання Угоди про асоціацію. Курс на євроінтеграцію - свідомий вибір громадян та ключова вимога Революції Гідності 2013-2014 років.

Етапи підписання Угоди про асоціацію (політична та економічна частини). Ратифікація Угоди про Асоціацію України з ЄС. Референдум в Нідерландах, причини та наслідки.

Структура Угоди про Асоціацію України з ЄС.

Підписання угоди про безвізовий режим України з ЄС (17 травня 2017 р.).

Сучасний стан і перспективи європейської інтеграції України. Громадська думка про європейську інтеграцію країни. Політико-правові та економічні засади європейської інтеграції України.

Тема 6. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС: сутність, значення для безпеки, перспективи

Широкомасштабна агресія Росії проти України. Заявка України про вступ до Європейського Союзу, підтримка Європарламенту (01.03.2022 р.).

Рекомендації Європейської комісії надати Україні статус кандидата на членство в Європейському Союзі (17. 06.2022 р.). Статус кандидата на вступ до Європейського Союзу: сутність, особливості, можливості доступу до фінансових ресурсів. Розширення Європейського Союзу. Реалізація Україною визначеної «дорожньої карти». Необхідність реформ в Україні. Моніторинг імплементації реформ в Україні з боку Єврокомісії.

Зміцнення безпеки і стабільності ЄС. Відповідність України принципам та цінностям ЄС. Невідкладне офіційне надання Україні статус кандидата на вступ до ЄС (23.06.2022). 7 завдань (кроків) для України щодо вступу до ЄС. Створення формату «Київської ініціативи» (22.08.2022 р.) як посилення координації країн у питаннях регіональної безпеки та поглиблення європейської інтеграції.

Розділ 2. Євроатлантична інтеграція. Відносини Україна – НАТО

Тема 7. Глобалізація та євроатлантична інтеграція

Феномен глобалізації. Базові концепції. Поняття глобалізації. Глобалістика як наука. Теоретики глобалізації (Д.Белл, Л.Браун, М.Месарович, І.Валлерстайн, Е.Тофлер, У.Хармен, Д.Медоуз, Ф.Фукуяма, Зб.Бжезинський, Х.Ортега-і-Гассет, К. Кумар та ін.).

Витоки та етапи розвитку глобалізаційних процесів. Зрушення у світовій та міжнародній політиці під впливом глобалізації. Диференціація країн світу: лідери та аутсайдери. Обмеженість національного суверенітету. Агенти глобалізації: ТНК, ТНБ, світові держави. Сфери глобалізації: виробництво, торгівля, технології, політика, наука, культура та ін. Глобальний світовий порядок. Глобальні проблеми сучасності: екологічні виклики, міжнародна злочинність, нелегальна міграція, конфлікт цивілізацій та ін. Участь України в глобалізаційних процесах: виклики та перспективи.

Концепція сталого розвитку. Глобалізація як основа інтеграційних процесів. Глобальні трансформації та інтеграційні процеси. Напрями та форми проявів глобалізації.

Європейська та євроатлантична інтеграції як закономірні прояви глобалізації. Євроатлантичні інтеграційні процеси в умовах глобалізації.

Тема 8. Північноатлантичний альянс (НАТО): витоки, мета створення та історія розвитку

Атлантична інтеграції та перспективи. Трансатлантичне співробітництво, його роль у формуванні моделі розвитку стабільного світу. Історія становлення НАТО. Історичні передумови утворення НАТО. Протистояння з СРСР, Варшавський договір, підписання Північноатлантичного договору 1949 року. НАТО: цілі, завдання, стратегічні концепції.

Країни-члени НАТО, етапи розширення НАТО. Цінності НАТО: демократія, індивідуальна свобода, верховенство права та мирне розв'язання конфліктів. Принципи функціонування НАТО. Еволюція діяльності НАТО після закінчення «холодної війни». Сфери діяльності НАТО. Система фінансування діяльності Альянсу. Політична взаємодія, військова діяльність. Протидія тероризму. Колективна оборона, кооперативна безпека та управління кризовими ситуаціями. Стандарти НАТО (STANAG).

Особливості трансформаційних процесів у Північноатлантичному Альянсі. Трансформація НАТО в умовах формування нового середовища безпеки. Миротворчі операції за участю НАТО.

Розширення НАТО за рахунок входження до Північноатлантичного Альянсу Швеції та Фінляндії.

Тема 9. НАТО як система колективної безпеки: організаційна структура, система функціонування, напрями діяльності.

Колективна безпека, система колективної безпеки, колективна оборона. Структура НАТО. Структура та основи функціонування НАТО. Політична, цивільна, військова організаційні структури. Основні комітети НАТО та інститути співпраці, партнерства. Система прийняття рішень. Генеральний секретар НАТО, його повноваження.

Організація Північноатлантичного Договору у системі колективної безпеки. Організаційна структура НАТО. Мета діяльності Альянсу та його завдання у галузі безпеки. Політична структура. Парламентська асамблея НАТО. Цивільна структура НАТО. Військова структура. Принципи та механізми діяльності НАТО. Організаційно-правове забезпечення функціонування НАТО. Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями. Відносини НАТО з ООН. Відносини НАТО-ЄС. НАТО і Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

Розширення НАТО. Принцип «відкритих дверей». Програма "Партнерство заради миру".

Політика НАТО/Рада євроатлантичного партнерства з імплементації Резолюції Ради Безпеки ООН №1325 «Жінки, мир і безпека» та інших відповідних резолюцій. Стратегічна концепція НАТО (червень 2022 р.)

Тема 10. Історія відносин Україна – НАТО. Євроатлантичні симпатії українців після

агресії Росії проти України

Геополітична безпека України в контексті євроатлантичної інтеграції. Геополітичне положення України. Євроатлантична інтеграція та її вплив на розбудову Української Держави.

Україна і проблеми євроатлантичної безпеки. Україна-НАТО. Історія співпраці України та НАТО. Основні засади співпраці НАТО та України. Розвиток правової основи співробітництва України з НАТО. "Хартія про особливе партнерство" між Україною та НАТО.

Етапи розвитку співробітництва між Україною та НАТО. Приєднання України до програми НАТО "Партнерство заради миру" (1994). «Хартія про особливе партнерство» між Україною та НАТО. Бухарестський Саміт 2008 р.

Міфи та дезінформація в Україні щодо діяльності НАТО. План дій Україна-НАТО. Співробітництво Україна-НАТО у військовій сфері. Співробітництво між Україною і НАТО у сфері науки і техніки.

Україна - НАТО: стан, проблеми та перспективи взаємовідносин. Закон України «Про основи національної безпеки України» (2018 р.). Закріплення курсу на вступ до НАТО в Конституції України (21.02.2019 р.). Євроатлантичні симпатії українців після агресії Росії. Стан відносин Україна-НАТО в контексті агресії РФ. Переваги для України членства в НАТО. Подальший розвиток безпеки України через призму євроатлантичної інтеграції.

Тема 11. Співпраця Україна – НАТО

Основні засади співпраці НАТО та України. План дій Україна-НАТО. Співробітництво між Україною і НАТО у сфері науки і техніки. Співробітництво Україна-НАТО у військовій сфері.

Комісія Україна-НАТО. Парламентська асамблея НАТО та розвиток відносин з Верховною Радою України. Основні напрями, механізми та органи влади в системі співпраці Україна – НАТО: політичний (здійснюється Президентом України, МЗС, РНБОУ); воєнно-політичний (Міністерство оборони, Апарат РНБОУ та інш. органи державної влади України); військовий (ГШ ЗСУ, визначені структури сектору безпеки України); оборонно-технічний (МОУ, суб'єкти державного сектору економіки, що беруть участь в реалізації оборонно-технічної політики). Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Місія України при НАТО.

Участь України в діяльності Ради євроатлантичного партнерства: дипломатичний і громадський виміри. Угода між Урядом України та НАТО про статус Представництва НАТО в Україні (2016 р.). Представництво НАТО в Україні: Офіс зв'язку НАТО та Центр інформації та документації НАТО. Стратегія комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року.

Переваги для України членства в НАТО. Стан відносин Україна-НАТО в контексті агресії РФ. Сесія Парламентської асамблеї НАТО (Вільнюс, 30.05.2014 р.) та ухвалення «Декларації на підтримку України»; Резолюція Парламентської асамблеї НАТО №411 на підтримку суверенітету та демократії України (Гаага, 24 .11.2014 р.). Декларація «Щодо розширення НАТО» (Будапешт, 2015 р.) та відновлення Україною курсу на євроатлантичну інтеграцію. Резолюція «Про солідарність з Україною» (Ставангер, 2015).

Забезпечення постійної підтримки України з боку НАТО: надання зброї, надання Пакету комплексної допомоги. Подальший розвиток безпеки України через призму євроатлантичної інтеграції. Ініціатива США: створення контактної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн» (мета, завдання). Стратегічна концепція НАТО. Мадридський саміт (червень 2022) та посилений Пакет підтримки. Пакети допомоги Україні на зустрічах у форматі «Рамштайн». Ключові рішення та досягнення, результати Гаазького саміту НАТО (2025) для України.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Європейська інтеграція. Україна та Європейський Союз												
Тема 1. Теоретичні засади та передумови європейської інтеграції	9	4	2			3						
Тема 2. Виникнення, розвиток, напрями європейської інтеграції.	7	2	1			4						
Тема 3. Цілі, цінності, інституційний механізм функціонування Європейського Союзу.	9	4	1			4						
Тема 4. Європейський вибір України: історичний контекст	7	2	2			3						
Тема 5. Угода про асоціацію Україна – ЄС	7	2	1			4						
Тема 6. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС: сутність, значення для безпеки, перспективи	7	2	1			4						
Разом за розділом 1	46	16	8			22						
Розділ 2. Євроатлантична інтеграція. Відносини Україна - НАТО												
Тема 7. Глобалізація та євроатлантична інтеграція.	9	4	1			4						
Тема 8. Північноатлантичний альянс (НАТО): витоки, мета створення та історія розвитку	9	4	1			4						
Тема 9. НАТО як система колективної безпеки: організаційна структура, система функціонування, напрями діяльності.	10	4	2			4						
Тема 10. Історія відносин Україна – НАТО. Євроатлантичні симпатії українців після агресії Росії проти України	8	2	2			4						
Тема 11. Співпраця Україна - НАТО	8	2	2			4						
Разом за розділом 2	44	16	8			20						
Усього годин	90	32	16			42						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ 1. Європейська інтеграція. Україна та Європейський Союз		Денна форма
1	Тема 1. Теоретичні засади та передумови європейської інтеграції	2
2	Тема 2. Виникнення, розвиток, напрями європейської інтеграції.	2
	Тема 3. Цілі, цінності, інституційний механізм функціонування Європейського Союзу.	
3	Тема 4. Європейській вибір України: історичний контекст	2
4	Тема 5. Угода про асоціацію Україна – ЄС	2
	Тема 6. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС: сутність, значення для безпеки, перспективи	
Разом за 1 розділом		8
Розділ 2. Євроатлантична інтеграція. Відносини Україна - НАТО		
5	Тема 7. Глобалізація та євроатлантична інтеграція.	2
	Тема 8. Північноатлантичний альянс (НАТО): витоки, мета створення та історія розвитку	
6	Тема 9. НАТО як система колективної безпеки: організаційна структура, система функціонування, напрями діяльності.	2
7	Тема 10. Історія відносин Україна – НАТО. Євроатлантичні симпатії українців після агресії Росії проти України	2
8	Тема 11. Співпраця Україна - НАТО	2
Разом за 2 розділом		8
Усього годин		16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
Європейська інтеграція. Україна та Європейський Союз		
1	<i>Тема 1. Теоретичні засади та передумови європейської інтеграції</i> - Охарактеризуйте види інтеграційних процесів. Інтеграція та співробітництво: співвідношення понять і процесів. - Охарактеризуйте поняття Європи – від Давньої Греції до Сполучених Штатів Європи. - Роль католицької церкви у формуванні європейської єдності. Хрестові походи та їх історичне значення. - Порівняйте концепції об'єднання Європи: “Європа вітчизн” (Ш. де Голль), федералістів, функціоналістів. Які концепції, на Вашу думку, найбільш прийнятні? - Євроінтеграція та європеїзація: спільне та особливе. - Функціональний і неофункціональний підходи до європейської інтеграції: концептуальне розмежування. - Європа націй чи Європа регіонів?	3
	<i>Тема 2. Виникнення, розвиток, напрями європейської інтеграції</i> Обґрунтуйте вплив Першої світової війни на політичну ситуацію в Європі.	4

	2. XX століття – час об'єднання Європи. Перелічіть основні причини. 3. Назвіть відомих європейських діячів 40-х рр. XX ст. та їх інтеграційні проекти. 4. Охарактеризуйте вплив “холодної війни” на міжнародно-політичну ситуацію в Європі. Охарактеризуйте фактори посилення інтеграційних тенденцій після Другої світової війни. 5. Проаналізуйте основні етапи євроінтеграційного процесу	
	<i>Тема 3. Цілі, цінності, інституційний механізм функціонування Європейського Союзу</i> 1. Європейські цінності та європейська ідентичність, їх роль в інтеграційних процесах. 2. Європейська культура між універсалізмом та європоцентризмом. 3. Назвіть варіанти моделей інституційного забезпечення європейської інтеграції, які можливо впровадити в Україні. 4. Назвіть політичні, економічні та адміністративні критерії, що виробив Євросоюз для країн, які бажають стати його членами. 5. Назвіть сучасні тенденції кадрової політики країн ЄС. 6. Назвіть так звані “чотири свободи” Європейського Союзу. 7. Назвіть три категорії міжнародних угод, які складають частину права ЄС. 8. Поясніть підстави формування в суспільній свідомості певної недовіри до вимог ЄС, цінностей, закріплених в Установчих Договорах ЄС, тих чи інших демократичних норм. 9. Проаналізуйте функціональні особливості інтеграційних структур ЄС. 10. Охарактеризуйте особливості Спільного ринку в ЄС. 11. Дайте характеристику спільних правових документів ЄС (директиви, акти, постанови, рекомендації, думки). 12. Охарактеризуйте моделі державного управління в ЄС. 13. Охарактеризуйте адміністративні реформи в країнах ЄС. 14. Охарактеризуйте європейську зону правосуддя і безпеки. 15. Дайте характеристику економічному і валютному союзу в ЄС. 16. Охарактеризуйте діяльність Європейського банку реконструкції та розвитку. 17. Коротко передайте зміст статті Європейської соціальної хартії щодо дій проти соціального виключення громадян. 18. Визначте основні напрямки соціальної безпекової політики в ЄС.	4
	<i>Тема 4. Європейській вибір України: історичний контекст</i> 1. Проаналізуйте роль політичних еліт у формуванні безпеки України. 2. Яка модель адаптації національного законодавства до <i>acquis</i> ЄС використовується в Україні? Назвіть її недоліки. 3. Якою є природа загроз національній безпеці України? Охарактеризуйте напрями державної політики безпеки України. 4. Охарактеризуйте, як відбувається процес адаптації української громадської думки до ідей євроінтеграції та сприйняття європейських цінностей? Наведіть конкретні приклади. 5. Охарактеризуйте у вигляді плану історичні передумови процесів інтеграції в Західній Європі. 6. Назвіть 1 – 2 видатні особистості ЄС, 5 відомих українських політиків – прихильників євроінтеграції. 7. Назвіть 1 – 2 стереотипи мислення українців щодо Євросоюзу, поясніть причини походження подібних стереотипів та покажіть їх відносний характер	3

	Тема 5. Угода про асоціацію Україна – ЄС 1. Проаналізувати підхід ЄС до угод про асоціацію. Порівняйте з підходом ЄС до угоди про асоціацію з Україною. 2. Проаналізувати зміст та структуру Угоди про Асоціацію 3. Проаналізувати вимоги, які висуваються до України в частині виконання Угоди про асоціацію: виконання, проблеми, результати 4. Оцінити хід реформ: проблеми, успіхи, результати	4
	Тема 6. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС: сутність, значення для безпеки, перспективи 1. Які можливості відкриває отримання статусу кандидата в ЄС для України? 2. Які Ви знаєте гранти, інвестиції для відновлення України?	4
	Разом за 1 розділом	22
	Євроатлантична інтеграція. Відносини Україна - НАТО	
	Тема 7. Глобалізація та євроатлантична інтеграція 1. На конкретному прикладі доведіть або спростуйте думку про обмеженість національного суверенітету в умовах глобалізації 2. Обґрунтуйте неспроможність ООН виконувати своє завдання щодо збереження миру на сучасному етапі. 3. Обґрунтуйте, хто винний (США чи СРСР) у зростанні масштабів холодної війни і протистояння між двома світовими політико- економічними системами?	4
	Тема 8. Північноатлантичний альянс (НАТО): витоки, мета створення та історія розвитку 1. НАТО та Організація Варшавського договору (ОВД): зміст та форми протистояння. 2. СРСР та угорська криза 1956 р. 3. «Празька весна» як прояв дестабілізації Соціалістичної Співдружності. 4. Інституційні відмінності НАТО й Організації Варшавського договору. 5. Охарактеризуйте процес розвитку та становлення Альянсу. 6. Перерахуйте основні механізми співпраці НАТО з країнами-партнерами. 7. Проаналізуйте основні принципи діяльності НАТО 8. Охарактеризуйте Стратегічні концепції НАТО 9. Оцініть зміни в зовнішній політиці Росії після вступу до НАТО країн колишнього СРСР та держав-учасниць колишнього Варшавського договору. 10. Проаналізуйте сутність трансформації НАТО в умовах формування нового середовища безпеки. 11. Назвіть п'ять головних вимог, яких дотримуються країни-члени НАТО. 12. Назвіть критерії, які необхідно виконати для вступу до НАТО.	4
	Тема 9. НАТО як система колективної безпеки: організаційна структура, система функціонування, напрями діяльності 1. Механізм прийняття рішень в НАТО 20. Саміти НАТО 2. Збройні Сили НАТО. Зона відповідальності ЗС НАТО 3. Структура органів військового управління ОЗС НАТО. 4. Витрати на оборону в країнах НАТО. Бюджет НАТО. 5. Військова політика НАТО та європейська безпека. 6. Проаналізуйте зміст основоположних документів, які регулюють діяльність НАТО 7. Розглянути структуру органів управління НАТО та їх повноваження	4

	8. Проаналізуйте політику НАТО з точки зору миротворчих операцій Альянсу і зміни його стереотипу як “образу ворога”. 9. Чому (не)потрібно Україні в НАТО? 10. Трансформація організації Північноатлантичного договору як реакція на нові виклики і загрози для світової безпеки.	
	Тема 10. Історія відносин Україна – НАТО. Євроатлантичні симпатії українців після агресії Росії проти України 1. Назвіть основні етапи розвитку співпраці України з Північноатлантичним оборонним альянсом 2. Сформулюйте найбільш вагомі результати співробітництва України з НАТО. 3.	4
	Тема 11. Співпраця Україна – НАТО 1. Охарактеризувати організаційний механізм державного управління у сфері взаємодії України та НАТО. Проаналізувати повноваження органів державного управління. 2. Охарактеризувати напрями співпраці між Україною та НАТО 3. Охарактеризувати розвиток особливого партнерства України з НАТО 4. Сформулюйте основні стратегічні завдання євроатлантичного співробітництва України. 5. Назвіть основні завдання НАТО у галузі безпеки.	4
	Разом за 2 розділом	20
	Усього годин	42

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом

7. Методи навчання

Активні (інтерактивні) методи навчання, а саме: проблемні лекції, лекції-дискусії, робота в малих групах із застосуванням ситуаційного методу; семінарські заняття (дискусії, у формі дидактичних, ділових і рольових ігор тощо).

8. Методи контролю

Поточний контроль:

Засвоєння тем контролюється на семінарських заняттях, шляхом усних відповідей, доповідей, завдань для самостійної роботи, написання тестових завдань.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- активність студента під час обговорення / розв’язання кейсів на лекціях, семінарах, доповіді (3 балів); виконання завдань для самостійної роботи (по три з кожного розділу) (3, 4, 5 балів); тести (1-2 розділи) (по 15 балів);

Підсумковий:

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення письмового іспиту.

Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на іспиті:

Білет складається з трьох питань: двох теоретичних (по 10 балів), ситуаційного завдання (20 балів).

Мінімальна кількість балів, необхідна для одержання іспиту – 20 балів.

Максимальна кількість балів, необхідна для одержання іспиту – 40 балів.

Критерії оцінювання екзаменаційних завдань

Повна відповідь на 2 теоретичних питання оцінюється по 10 балів

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму екзаменаційного білета (білет містить 40 тестових завдань, студент одержує 1 бал за кожну вірну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на іспиті студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Схема нарахування балів

Розподіл балів для студентів:

Студенти, які набрали протягом семестрового навчання максимально 60 балів, але не менше як 27 балів, виконують письмову підсумкову екзаменаційну роботу

Поточний контроль та самостійна робота		Разом	Іспит	Сума
Розділ 1 (Т.1-6)	Розділ 2 (Т.7-11)	60	40	100
Доповіді	Доповіді			
3	3			
завд.для с.р.	завд.для с.р.			
12 (3; 4;5)	12 (3; 4;5)			
тести	тести			
15	15			

T1,T2... теми

Структура та складові підсумкової оцінки з дисципліни

Поточний контроль протягом семестру – 60 балів.

З них:

– завдання для самостійної роботи, доповіді, участь в обговоренні на семінарах, лекціях – 30 балів;
- тести – 30 балів

Поточний контроль проводиться за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Робота на семінарах: доповіді, повідомлення (3 бали):

3 бали – послідовний, логічний, обґрунтований виклад матеріалу; вміння вільно формулювати аргументовані висновки та самостійно застосовувати знання в конкретних ситуаціях; аргументовано відповідати на питання.

2 бали – спрощений і неповний виклад матеріалу; вміння систематизувати й узагальнювати інформацію, але неспроможність її аналізувати й формулювати аргументовані висновки; неповна відповідь на питання.

1 бал – спрощений і неповний виклад матеріалу з допущенням помилок; невміння систематизувати й узагальнювати інформацію.

За наявності презентації, аргументованих відповідей доповідь оцінюється в 4 б.

Екзаменаційна робота. Виконання завдань екзаменаційної роботи оцінюється за 40-бальною шкалою, виходячи з таких критеріїв:

Білет складається з 3-х питань. Перші два питання – теоретичні питання з 1-го та 2-го розділів (по 15 балів); третє питання передбачає здатність використання теоретичних знань для вирішення прикладного завдання (10 балів).

Теоретичне питання білету:

12-15 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко

та всебічно розкриває зміст поставленого питання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння сутності та переваг європейської та євроатлантичної інтеграції, виявляє знання основної і додаткової літератури з дисципліни;

9-11 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та грамотно його викладає, але подекуди недостатньо аргументовано, лише розкриває зміст поставленого питання, використовує лише обов'язкову літературу, демонструє тільки загальне розуміння суті дисципліни, місце дисципліни європейської та євроатлантичної інтеграції у системі наукового знання;

5-8 бали – здобувач вищої освіти загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у відповіді щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни, а також граматичні помилки; відсутнє розуміння специфічності критеріїв прийняття до Європейського Союзу та НАТО;

1-4 бали – здобувач вищої освіти володіє матеріалом фрагментарно та поверхнево, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, демонструє непослідовне трактування організаційно-правового механізму державного управління та сутності національних інтересів держави, плутається в об'єкті та предметі дослідження, не володіє термінологією, не знає причин створення, цілей і структури Європейського Союзу та НАТО, демонструє низьку грамотність.

Практичне (ситуативне) завдання білету:

9-10 балів – здобувач вищої освіти виконує індивідуальну (творчу) роботу, яка демонструє самостійний (науковий) характер, логіку викладу матеріалу, в повній мірі розкриває сутність питання, що досліджується; демонструє розуміння механізмів та моделей прийняття розуміння сутності та переваг європейської та євроатлантичної інтеграції; містить авторську аналітику.

7-8 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно, вільно та аргументовано його викладає, глибоко розкриває, проте не всебічно аналізує поставлене питання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, місце дисципліни європейської та євроатлантичної інтеграції у системі наукового знання, виявляє знання основної і додаткової літератури з дисципліни, а також демонструє достатній рівень самостійної роботи;

4-6 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно його викладає, але подекуди недостатньо аргументовано, лише розкриває зміст поставленого питання, використовує лише обов'язкову літературу, демонструє тільки загальне розуміння суті дисципліни, специфічності критеріїв прийняття до Європейського Союзу та НАТО;

1-3 бали оцінюється робота, якщо вона не демонструє власну специфіку дослідження, не змістовна, відповідь має неузгоджений характер, а також граматичні помилки; не в повній мірі відображена специфіка вирішення проблеми, що була запропонована, не застосовано теоретичний інструментарій для вирішення практичного завдання; відсутнє авторське бачення переваг європейської та євроатлантичної інтеграції для України.

Зарахування неформальної освіти та додаткових активностей

1. Зарахування сертифікованих курсів

- Здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали за успішне проходження дистанційних курсів або тренінгів на провідних освітніх платформах (Coursera, Prometheus тощо), які тематично пов'язані зі змістом дисципліни.
- Умови зарахування:
- Студент має надати викладачеві офіційний документ (сертифікат або свідоцтво), що підтверджує успішне завершення курсу.
- Курс має бути погоджений з викладачем. Рекомендується обговорити вибір курсу заздалегідь.
- За успішне проходження одного курсу може бути зараховано до 5 балів додаткової поточної успішності.

2. Зарахування активної участі в наукових заходах

- Додаткові бали можуть бути нараховані за активну участь у наукових конференціях, семінарах, публікацію тез досліджень.

- Умови зарахування:
- Студент має надати підтверджуючі документи (сертифікати учасника конференції, копії наукових публікацій, витяги з протоколів тощо).

Кількість балів:

- Участь з доповіддю на науково-практичній конференції: до 5 балів.
- Публікація тез конференції: до 5 балів.

Кожне звернення розглядається індивідуально. Рішення про зарахування додаткових балів приймається згідно з нормативно-правовими документами, що діють у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Незалежно від кількості додаткових активностей, максимальна кількість балів поточної успішності не може перевищувати 60 балів.

У кінці семестру сумуються всі отримані студентом бали. Вказані вище види і форми засвоєння навчального курсу дають можливість набрати 60 балів та 40 балів за екзаменаційну роботу. Отже, максимальна кількість балів – 100.

У разі, коли сума балів (семестрових і підсумкового контролю) менше, ніж 50 балів, студенти отримують незадовільну оцінку за результатами іспиту.

Оцінювання знань студентів при підсумковому контролі здійснюється відповідно до наведеної шкали:

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
0-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна

1. Артьомов І.В. Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції: навч. посіб.: у 2-х кн. Ужгород: Ліра, 2008. Кн. 1. 476 с.
2. Галик В.М. Україна в Європі і світі: навч. посіб. Київ: Знання, 2013. 364 с.
3. Гнатюк М.М., Малик Я.Ф., Прокопенко Л.Л. Модуль 2. Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України / Relations Between Ukraine and the EU and European Integration Process. навч. посіб. / За заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В.Стрельцова. Київ: Міленіум, 2009. 782 с.
4. Гнидюк Н.А., Стрельцов В.Ю. Модуль 4. Розширення ЄС та досвід реформ країн Центрально-Східної Європи у контексті приєднання до ЄС : Робочий зошит до модуля / “EU Enlargement and reform experience of Central and Eastern Europe in the context of accession to the EU”: Workbook. Київ: Міленіум, 2009. 44 с.
5. Грицяк І.А., Говоруха В.В., Стрельцов В.Ю. Модуль 1. Правова та інституційна основи Європейського Союзу: підруч. з грифом МОН України / за заг. ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка, В.Стрельцова. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. 620 с. Серія «Бібліотека державного службовця у галузі європейської інтеграції».
6. Державне управління та європейська інтеграція: еволюція поглядів: навч. посіб. / Вітер Д. В. та ін.; Кабінет Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ: Інтерсервіс, 2013. 152 с.
7. Довідник НАТО. 2001. URL: <https://vumonline.ua/wp-content/uploads/2020/05/Handbook-NATO-Ukr.pdf>

8. Довідник з європейської інтеграції: вид. 3-є, переробл. та доп. / [колектив авторів] ; за ред. д.е.н., проф. О.Б.Чернеги. Кривий Ріг : Вид-ць ФОП Чернявський Д.О. 2019. 520 с. URL : http://elibrary.donnuet.edu.ua/2028/1/Dovidnyk%20EU_2019.pdf
9. Євроатлантична інтеграція України в контексті міжнародного досвіду : освітній пакет: підручник / В. В. Балабін [та ін.] ; заг. ред. В. В. Балабін ; Військовий ін-т Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. Київ : Інфодрук, 2007. 236 с.
10. Євроатлантичне співробітництво та європейська інтеграція України : навч. посіб. / Деменко О. Ф. та ін.; під заг. ред. канд. політ. наук, доц. Деменко О. Ф. ; Нац. ун-т оборони України, Каф. міжнар. відносин. Київ : НУОУ, 2011. 466 с.
11. Європейська інтеграція: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів та слухачів магістер. підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 464 с.
12. Європейська інтеграція: навч. посіб. / за ред. М.І.Макаренка, Л.І.Хомутенко. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk813022.pdf>
13. Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф. (м. Харків, 24 трав. 2016 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування ; [редкол.: А. П. Гетьман та ін.]. Харків : Право, 2016. 534 с.
14. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посіб. / авт. кол. : В. А. Мандрагеля, Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін та ін.; за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 288 с.
15. Європейська та євроатлантична інтеграція: навч. посіб. / О. В. Баула, Т. В. Божидарнік, Т. М. Вісіна, ін ; М-во освіти і науки України, «Луцький нац. техн. ун-т» ; [за заг. ред. О. М. Лютак]. Херсон : ОЛДИ-ПЛЮС, 2019. 375 с.
16. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків : Оберіг, 2012. Вип 1. 76 с. (Серія "Наукові доповіді").
17. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. Київ : ЦУЛ, 2018. 172 с.
18. Кордон, М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. Київ : Центр учбов. л-ри, 2010. 172 с. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001108
19. Кривцова В. М. Теорії та стратегії європейської інтеграції: навч. посіб. Київ : Міленіум, 2009. 142 с.
20. Мальська М.П., Антонюк Н.В. Основи європейської інтеграції: підруч. / Львів. нац. ун-т імені І. Франка. Київ: ЦУЛ, 2018. 2020 с.
21. Марченко М. Європейський Союз: Словник-довідник. 2006.
22. Мікула Н.А. Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції: монографія Київ: НІСД, 2014. 316 с.
23. Мудрий Я.М. Словник-довідник термінів з Європейської інтеграції / "Glossary of Terms on European Integration". Словник. / За заг. ред. М.Бойцуна, Я.М.Мудрого, О.М.Рудіка. Київ: Міленіум, 2009. 588 с.
24. Прокопенко Л.Л. Вступ до європейської інтеграції: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2009. 334 с.
25. Регіональна політика Європейського союзу : підруч. / за ред. В. Чужикова. Київ: КНЕУ, 2016. 495 с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/evrointegracii/Pidruchnik_ERDM_2016.pdf
26. Романько І.І. Історія України. Європейська та євроатлантична інтеграція України: історія, сучасний стан, перспективи: навч. посіб. Кропивницький: ЛА НАУ, 2017. 272 с.
27. Рудік О.М., Дзяд О.В. Модуль 3. Спільні політики Європейського Союзу та їх значення для України. *Common EU Policies and Their Significance for Ukraine*: навч. посіб. / за заг.

ред. М.Бойцуна, І.Грицяка, Я.Мудрого, О.Рудіка, Л.Прокопенка та В.Стрельцова. Київ: Міленіум, 2009. 668 с.

28. Теорія та історія європейської інтеграції: навч.-метод. комплекс / укл. Круглашов А.М. Чернівці: Рута, 2013. 100 с

29. Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу. Київ: К. І. С., 2002.

30. Цінності об'єднаної Європи. Лабораторія законодавчих ініціатив, 2013. URL: https://parlament.org.ua/upload/docs/European_Values.pdf

31. Association Agreement between the EU and Ukraine European Implementation Assessment (upd.). URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cec758ec-e1c1-11ea-ad25-01aa75ed71a1/language-en/format-pdf/source-236122754>

Допоміжна:

32. Аракелян М. Р., Василенко М. Д. Право Європейського Союзу : підруч . для студ.вищих навч. закладів. Одеса : Фенікс, 2012. 390 с.

33. Баймуратов М. О., Хоббі Ю. С. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами: монографія. Суми : Університет. кн., 2013. 300 с.

34. Войтович Р. Глобалізаційні виклики національної безпеки: геополітичний аспект. *Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї*. 2010. Вип. 19. С. 285–297.

35. Впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. 27 січня 2022 р. /Центр адаптації державної служби до стандартів ЄС. URL: <https://www.center.gov.ua/component/k2/item/4025-впровадження-угоди-проасоціацію-між-україною-та-єс>

36. Державна безпека в контексті політики європейської інтеграції України. / Укладачі : В. М. Мороз, Ю.Г. Батир. Харків : НУЦЗУ, 2020. 60 с.

37. Європейський Союз у мінливому світі: Монографія / В. В. Копійка, С. О. Маковський, М. А. Миронова та ін.; за ред. В. В. Копійки. Київ: О. Зень, 2022. 219 с.

38. Гісса-Іванович О., Кибіч Я. Брекзит: наслідки і перспективи (в контексті побудови нових відносин Британія - Україна – ЄС. *Mediaforum* (8), 2020. С. 47-61. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/index.php/mediaforum/article/view/167/108>

39. Грицяк І.А. Глобалізація як основа інтеграційних процесів. *Вісник Академії митної служби України*. Сер. “Державне управління”. Наук. зб. 2009. № 1 (1). С.5-13.

40. Грицяк І. Європейська інтеграція в східноєвропейському та південному напрямках. *Вісник НАДУ*. 2008. № 1. С. 5-14.

41. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: навч. посіб./ ; Нац. Акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: К.І.С., 2006.

42. Гуліцька В.В., Півовар А.О. Євроінтеграція України: проблеми та перспективи. *Економіка, фінанси, право*. 2023. № 6. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.4>

43. Євроінтеграція : досвід країн Вишеградської четвірки та українські реалії / Ін-т екон. дослідж. та політ. консультацій ; ред. І. Коссе. Київ, 2014. 87 с.

44. Європа майбутнього: Європейський Союз перед наступним розширенням / М.Беме, А.Фукс, Ш.Раппенглюк, С.Штох; Матеріали дослідницької групи «Молодь і Європа». Мюнхен, 2005. 296 с.

45. Європейський Союз на сучасному етапі: структурні зміни та стратегія розвитку / В.В.Копійка, Т.І.Шинкаренко, М.А.Миронова. Київ : Знання, 2010. 94 с.

46. Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів: матеріали наук.-практ. конф., 15 груд. 2016 р. ; за заг. ред. М.М. Іжі, В. М. Кривцової. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 316 с.

47. Європейська інтеграція України: політико-правові проблеми: моногр. Київ: Юрид.думка, 2005. 332 с.

48. Європейська та євроатлантична інтеграція: Transition Book, 2019. 94 с. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-prezentation-2019/8.2019/transition-book-final-stisnuto.pdf>

49. Деменко О.Ф. Європейський Союз після Лісабонської угоди. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. Київ, 2010. Вип. 19. С. 395-402.
50. Зедельмаєр У., Шіммельфенінг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи. Київ: Юніверс, 2010. 288 с.
51. Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 24 трав.2019 р.) : у 5 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білінської, О. М.Петроє. Київ: НАДУ, 2019. Т.1.172 с. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/2e67d7ff-9338-42dd-80c1-bb20eeda330e.pdf>
52. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування ; за заг. ред. І. В. Яковюка. Київ : Ред. журн. "Право України" ; Харків : Право, 2013. Вип. 14. 208 с.
53. Ковальова О.О. Стратегії євроінтеграції : як реалізувати європейський вибір України. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2003. 340 с.
54. Конституція України: Закон України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 № (із змінами внесеними згідно із Законами ... № 2680-VIII від 07.02.2019, *ВВР*, 2019, № 9, ст.50 № 27-IX від 03.09.2019, *ВВР* 2019, № 38, ст.160. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30, ст. 141
55. Копійка, В.В. Розширення Європейського Союзу та Україна : моногр. Київ : Логос, 2008. 376 с.
56. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч.посіб. Київ: Знання, 2009. 751 с.
57. Ліпкан В.А., Ліпкан О.С. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях. Київ : Текст, 2008. 400 с.
58. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Основи європейської інтеграції : підруч.; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 320 с.
59. Міжнародні організації: навч. посіб. / за ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. Київ: Центр навч. літ., 2009. 223 с.
60. Могиль В. Європейська інтеграція як перспективний напрям модернізації України. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. № 3(63). С. 78-82. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3\(63\)-11](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3(63)-11)
61. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу / Пер. з англ. Київ: К.І.С., 2005. XIV с. 466 с.
62. Основні органи та механізми співробітництва України з НАТО /Місія України при НАТО. URL : <https://nato.mfa.gov.ua/pro-ukrayinu/yevroatlantichne-spivrobitnictvo/oficijni-dokumenty>
63. Партнерство заради миру: Рамковий документ. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001#Text
64. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. Київ: Смолоскип, 2002. 168 с.
65. Право Європейського Союзу : підруч. / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 10-те, змінене і допов. Харків: Право, 2021. 484 с
66. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: закон України № 2411-VI від 01.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17/conv#Text>
67. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: указ Президента України №448/2021 від 26.08.2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
68. Публічна політика та суспільні зміни в Україні в контексті євроінтеграції : монографія / авт. кол. : С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Г. Пухкал та ін. ; за заг. ред. С. О. Телешуна, д-ра політ. наук, проф. Київ : НАДУ, 2017. 248 с.
69. Рогова О. Г. Глобалізація та зміни правової системи України в умовах війни. *Публічне право*. 2022. № 3 (47). С. 101-109.
70. Сичова В.В., Самофалова Т.О. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та

Європейським Союзом на гендерну політику в Україні. *Публічне управління XXI ст.: синтез науки і практики* : матеріали XIX міжнар. наук. конгресу (19.04.2019 р.). Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. С. 236–239.

71. Соснін О.В., Воронкова В.Г., Постол О.Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 556 с.

72. Спецпроект Угода про асоціацію Україна-ЄС. URL : <https://eu-agreement.ed-era.com/>

73. Стандарти НАТО: прогрес впровадження в Україні. Реанімаційний пакет реформ, 2019. URL: <https://rpr.org.ua/news/standarty-nato-progres-vprovadzhennia-v-ukraini/>

74. Стратегія та засоби конвергенції системи соціальної безпеки України та ЄС у процесі євроінтеграції: монографія/ ред.: Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак. Львів: АТБ, 2018. 303 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20180802.pdf>

75. Стратегія комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року: затверджено Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 348/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348/2021#Text>

76. Тамм А. Є., Стрельцов В. Ю., Дзюндзюк В. Б. Україна – ЄС: розвиток відносин та основні напрями співробітництва: Модуль 5: навч. посіб. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2009. 144 с.

77. Ткачук Т. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України: правовий вимір: моногр. Київ : ВД «АртЕк», 2018. 422 с.

78. Трансформація національних концепцій безпеки як відповідь на нові глобальні та регіональні виклики і загрози: досвід України та НАТО : зб. міжнар. конф. / упоряди. В.Ю. Цюкало, М.О. Паламарчук, В.О. Семененко; за аг. ред. К.А. Кононенка. Київ: НІСД, 2012. 80 с.

79. Україна на шляху до ЄС: реалії та перспективи. *Національна безпека і оборона*. 2022. №1-2. URL : https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf

80. Формування та реалізація публічної політики в умовах глобалізації: монографія / авт. кол.: В.І. Шарий та ін.; за заг. ред. В.І. Шарого. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2018 382 с.

81. Шульга М. Критерії європейської ідентичності. *Політичний менеджмент*. 2010. № 2. С. 139-147. URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/pome_2010_2_15

82. Яковлюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : моногр.; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Харків : Право, 2013. 760 с.

83. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf

84. Association Agreement: driving integrational changes : col. Monograf. /Ed.by Richard Iserman, Dr.H.C. in International Relations, Maryna Dei, PhD, Associate Professor, Olga Rudenko, Dr.Sc in PA, Professor, Yaroslav Tsekhmister, Ed.D, Professor, Vitalii Lunov, PhD, Associate Professor. Chicago : Assent Graphics Communications, 2019

85. Sychova V. The impact of European integration on gender policy in Ukraine. *Association Agreement: driving integrational changes* : col. Monograf. /Ed.by Richard Iserman, Dr.H.C. in International Relations, Maryna Dei, PhD, Associate Professor, Olga Rudenko, Dr.Sc in PA, Professor, Yaroslav Tsekhmister, Ed.D, Professor, Vitalii Lunov, PhD, Associate Professor. Chicago: Assent Graphics Communications, 2019. P. 88–100.

11. Інтернет-ресурси:

86. Бібліотека Міжнародного центру перспективних досліджень. Тема „Європейська інтеграція” .<http://icps.com.ua/>.

87. Верховна Рада України : Офіційний портал. URL : <http://www.rada.gov.ua/>

88. Євроатлантична інтеграція. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/yevroatlanticzna-integraciya>

89. Євроатлантична інтеграція. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/diyalnist/mizhnarodne-spivrobitnictvo/evroatlanticzna-integraciya>

90. Євроінтеграційний портал / Сайт. URL : <https://eu-ua.org/>

91. Європейський простір <https://eu.prostir.ua/library/237529.html>

92. Європа в Інтернет: Веб-путівник: <http://www.knoweurope.net/>
93. Загальна інформація про установи ЄС: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_en
94. Інформагенція Євроатлантика. URL: <http://euroatlantica.kiev.ua/ua/about/>
95. Міністерство закордонних справ України: Офіційний сайт. URL : <http://www.mfa.gov.ua/>
96. Міністерство оборони України: Офіційний сайт. URL : <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/area-standartizacziya-u-sferi-oboroni>
97. Місія України при НАТО: <http://nato.mfa.gov.ua/ua>
98. НАТО : офіційний сайт. URL : <http://www.nato.int/>
99. Наукова періодика України. Сторінка відкритого доступу Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>
100. Організація з Безпеки та Співробітництва в Європі: офіційний сайт. URL : <http://www.osce.org>
101. Організація Об'єднаних Націй: офіційний сайт URL : <http://www.un.org/>
102. Офіційний сайт ЄС: <http://europa.eu>
103. Рада Європи : Офіційний сайт. URL : <http://www.coe.int/>
104. Спецпроект Угода про асоціацію Україна-ЄС. URL : <https://eu-agreement.ed-era.com/>
105. Україна-Європейський Союз»: офіційний сайт представництва України при Європейському Союзі. . URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/>
106. Центр інформації та документації НАТО в Україні: http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_64610.htm
107. Що таке НАТО. URL : https://www.nato.int/nato-welcome/index_uk.html
108. Урядовий портал: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили:

В умовах дії обставин непереборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Європейська та євроатлантична інтеграція»